

Warszawa, 23 marca 2020 r.

OPINIA PRAWNA

w zakresie dopuszczalności wykonywania świadczeń przewidzianych dla zawodu pielęgniarki przed zdaniem egzaminu państwowego przez studentów szkół pielęgniarskich

Zlecający: Prezes Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych z siedzibą w Warszawie

Wykonawca:

Kancelaria Lazer&Hudziak Adwokaci i Radcowie Prawni S.K.A.:

dr. hab. prof., nadzw. Dorota Karkowska, radca prawny,

adwokat Joanna Lazer,

Michał Waś, aplikant adwokacki

1. Podstawy prawne

- 1) Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej,
- 2) Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- 3) Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 sierpnia 2012 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących kształcenia pielęgniarek i położnych,
- 4) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 marca 2017 roku w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego,
- 5) Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 lipca 2011 r. w sprawie kwalifikacji wymaganych od pracowników na poszczególnych rodzajach stanowisk pracy w podmiotach leczniczych niebędących przedsiębiorcami,
- 6) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania,

- 7) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 grudnia 2016 r w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego,
- 8) Uchwała Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych Nr 136/VI/2013 z dnia 4 grudnia 2013r w sprawie przyjęcia katalogu czynności wykonywanych przez opiekuna medycznego u osoby chorej i niesamodzielnej na zlecenie i pod nadzorem pielęgniarki

2. Prawo wykonywania zawodu pielęgniarki

Wymagania do uzyskania prawa wykonywania zawodu pielęgniarki zostały uregulowane w ustawie o zawodach pielęgniarki i położnej. W myśl art. 7 ustawy zawód pielęgniarki może wykonywać osoba posiadająca prawo wykonywania zawodu stwierdzone albo przyznane przez właściwą okręgową radę pielęgniarek i położnych. Zgodnie z art. 28 ust. 1 tej ustawy do wykonywania zawodu pielęgniarki konieczne jest posiadanie dyplomu ukończenia polskiej szkoły pielęgniarskiej. Zaś kwalifikacje zawodowe do wykonywania zawodu pielęgniarki uzyskuje się po ukończeniu szkoły pielęgniarskiej (art. 52 ust. 1 ustawy).

Ustawa nie przewiduje możliwości przyznania ograniczonego prawa wykonywania zawodu dla absolwentów najwyższych roczników szkół pielęgniarskich, czy osób które odbywają szkolenie zawodowe na ostatnim roku szkolenia.

Jednocześnie należy wskazać, że wprowadzenie tego rodzaju rozwiązań wymagałoby zmiany ustawy. Omawiana regulacja nie może być wprowadzona rozporządzeniem Ministra Zdrowia.

3. Praktyki studenckie

Wydaje się, że osoby, których dotyczy zapytanie mogłyby uczestniczyć pomocniczo w udzielaniu świadczeń medycznych jedynie w ramach praktyk studenckich odbywanych w podmiotach leczniczych w rozumieniu art. 54 ust. 1 – 3 ustawy w związku z par. 4 pkt. 5 Rozporządzenia Ministra Zdrowia sprawie szczegółowych wymagań dotyczących kształcenia pielęgniarek i położnych

Odbycie tego rodzaju praktyk wymaga umowy zawartej przez podmiot leczniczy z uczelnią.

4. Studenci studiów pielęgniarских jako opiekunowie medyczni

Zawód opiekuna medycznego jest ujęty w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 marca 2017 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego i zaliczony do klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy w ramach Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania.

Naczelna Rada Pielęgniarek i Położnych w załączniku nr 1 do uchwały Nr 136/VI/2013 z dnia 4 grudnia 2013r w sprawie przyjęcia katalogu czynności wykonywanych przez opiekuna medycznego u osoby chorej i niesamodzielnej na zlecenie i pod nadzorem pielęgniarki, ustaliła „katalog czynności wykonywanych przez opiekuna medycznego u osoby chorej i niesamodzielnej na zlecenie i pod nadzorem pielęgniarki”. Do katalogu tych czynności zaliczono:

- sianie łóżka z chorym
- toaleta jamy ustnej
- mycie głowy w łóżku
- toaleta całego ciała w łóżku
- toaleta całego ciała pod natryskiem
- toaleta całego ciała w wannie
- higiena intymna
- ułożenie pacjenta i zmiana pozycji złożeniowej
- zmiana bielizny osobistej i pościelowej w łóżku
- toaleta przeciwoleżynowa
- zastosowanie udogodnień w łóżku
- zastosowanie materaca p/odleżynowego
- pomiar ciśnienia tętniczego krwi
- pomiar tętna
- pomiar temperatury
- pomiar oddechów
- pomiar masy ciała. pomiar wzrostu

- przygotowanie i założenie okładu zimnego suchego
- przygotowanie i założenie okładu zimnego wilgotnego
- przygotowanie i założenie okładu ciepłego suchy
- przygotowanie i założenie okładu ciepłego wilgotny
- karmienie przez zgłębnik i gastrostomię
- wymiana worka stomijnego
- założenie i zmiana cewnika zewnętrznego (nakładki na pręcie wykonanej z miękkiego silikonu, przez którą mocz spływa do worka na mocz)
- wymiana worka na mocz
- wymiana worka zewnętrznego na stolec
- stawianie baniek próżniowych
- prowadzenie dobowej zbiórki moczu
- kontrola oddawania moczu i stolca
- wykonanie ćwiczeń biernych w łóżku
- pomoc w korzystaniu ze sprzętu rehabilitacyjnego
- pomoc w przygotowaniu pacjenta do badań diagnostycznych wykonywanych przez pielęgniarkę
- asystowanie pielęgniarce podczas wykonywania zabiegów pielęgniarskich
- asystowanie pielęgniarce w zastosowaniu przymusu bezpośredniego.

Wykluczone jest zatrudnianie osób objętych zapytaniem z obowiązkami właściwymi dla opiekuna medycznego. Jest to bowiem wyodrębniony zawód medyczny, do którego wykonywania jest przewidziany wymóg posiadania tytułu zawodowego higienistki szpitalnej lub asystentki pielęgniarskiej lub ukończenie zasadniczej szkoły zawodowej publicznej lub niepublicznej o uprawnieniach szkoły publicznej lub szkoły policealnej publicznej lub niepublicznej o uprawnieniach szkoły publicznej i uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w zawodzie opiekun medyczny (poz. 133 i 134 załącznika do rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie kwalifikacji wymaganych od pracowników na poszczególnych rodzajach stanowisk pracy w podmiotach leczniczych niebędących przedsiębiorcami).

5. Wolontariat

Zgodnie z art. 42 ust. 1 pkt. 4 ustawy o organizacjach pożytku publicznego i wolontariacie można świadczyć wolontariat nieodpłatnie na rzecz podmiotów prowadzących działalność leczniczą. Zgodnie z art. 44 ust. 1, 2 i 4 ustawy o organizacjach pożytku publicznego i wolontariacie, jeżeli świadczenie wolontariusza miałoby trwać dłużej niż 30 dni powinna być w tym zakresie zawarta umowa pisemna. W pozostałych wypadkach na żądanie wolontariusza korzystający (podmiot leczniczy) jest zobowiązany potwierdzić warunki wykonywania wolontariatu.

Przedmiotem umowy o wolontariat nie mogą być jednak świadczenia przewidziane dla wykonywania zawodu pielęgniarki, położnej, czy opiekuna medycznego, a jedynie świadczenia pomocnicze.

Co istotne wolontariusz po zakończeniu świadczenia może zażądać opinii pisemnej (art. 44 ust. 3 ustawy o organizacjach pożytku publicznego i wolontariacie). Co do zasady świadczenia wolontariusza są nieodpłatne, ale ustawa wskazuje, że do świadczeń wolontariusza odpowiednio stosuje się kodeks cywilny. W kodeksie cywilnym przewidziano regulację umów o świadczenie usług (zlecenie). Tego rodzaju umowy ze względu na przedmiot świadczenia i dopuszczalność świadczenia nieodpłatnego (art. 735 par. 1 k.c. w zw. z art. 750 k.c.) wykazują największe podobieństwa do umowy o wolontariat spośród wszystkich umów wyszczególnionych w k.c. Przy umowie zlecenie (umowie o świadczeniu usług) przewiduje się zwrot wydatków związanych z jej wykonaniem (art. 742 par. 1 k.c. w zw. z art. 750 k.c.). Korzystający (podmiot leczniczy) będzie zatem zobowiązany do zwrotu wolontariuszowi kosztów dojazdu do miejsca świadczenia wolontariatu. Z ostrożności jednak zakres zwrotu wydatków należy szczegółowo ustalić w umowie o wolontariat.

Ponadto w myśl art. 45 ust. 1 pkt. 1 i 2 podmiot leczniczy jako korzystający powinien informować wolontariusza o ryzyku dla zdrowia i bezpieczeństwa związanym z wykonywanymi świadczeniami oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami, jak również zapewnić wolontariuszowi, na dotyczących pracowników zasadach określonych w odrębnych

przepisach, bezpieczne i higieniczne warunki wykonywania przez niego świadczeń, w tym – w zależności od rodzaju świadczeń i zagrożeń związanych z ich wykonywaniem – odpowiednie środki ochrony indywidualnej. Podmiot leczniczy musi również pokrywać koszty podróży służbowych i diet wolontariusza, chyba że wolontariusz zrzeknie się tych uprawnień na piśmie pod rygorem nieważności (art. 45 ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 45 ust. 4 ustawy o organizacjach pożytku publicznego i wolontariacie).

Art. 46. ust. 1 – 3 i 6 ustawy o organizacjach pożytku publicznego i wolontariacie wolontariuszowi:

- 1) mogą przysługiwać świadczenia zdrowotne na zasadach przewidzianych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.
- 2) przysługuje zaopatrzenie z tytułu wypadku przy wykonywaniu świadczeń,
- 3) zostaje zapewnione ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków, jeśli wykonuje świadczenia przez okres nie dłuższy niż 30 dni,
- 4) może zostać zapewnione ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej, w zakresie świadczeń wykonywanych zgodnie z umową o wolontariat.

6. Podsumowanie

W ustawie o zawodach pielęgniarstwa i położnej przewidziano, że prawo wykonywania zawodu pielęgniarstwa przysługuje po zakończeniu szkoły pielęgniarstwa. Ustawodawca nie przewidział żadnych form ograniczonego wykonywania tego zawodu w szczególności przez studentów szkół pielęgniarstwa. Ponadto, żadna z regulacji przewidzianych na okres trwania epidemii nie wprowadza tego typu rozwiązań.

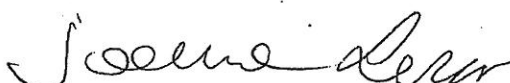
Świadczenie usług pokrewnych, pomocniczych do pielęgniarstwa i opiekuna medycznego możliwe jest jedynie na zasadach praktyk studenckich czy wolontariatu, który przewiduje szereg uprawnień dla wolontariuszy pokrewnych dla pracowniczych. Będą to jednak usługi pomocnicze a nie świadczenia zastrzeżone dla pielęgniarek.

7. Zastrzeżenia:

- 1) Opinia została sporządzona według stanu prawnego na 23 marca 2020 r., godz. 14:00,
- 2) W opinii powołano się wprost na podstawy prawne, orzecznictwo sądowe i dorobek doktryny prawa, o tyle, o ile było to niezbędne do wykazania słuszności przyjętej kwalifikacji prawnych. Co do zagadnień oczywistych i mogących być wywiedzionych wprost z przepisów pominięto odwołanie się do judykatów i piśmiennictwa,
- 3) Opinia nie jest wystarczająca do samodzielnego podejmowania dalszych czynności w sprawie będącej przedmiotem opinii.

Prof. Dr hab. Dorota Karkowska, radca prawny,

Adw. Joanna Lazer

